

УДК 94 (477. 46)

Т. Д. Чубіна,
О. О. Спіркіна

**ЧЕРКАСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ
МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
ЯК ОСЕРЕДОК УТВЕРДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
НА ЧЕРКАЩИНІ**

Стаття присвячена історії розвитку та становлення Черкаського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка. Метою статті є показати, що Черкаський обласний театр є осередком утвердження національної ідентичності в Черкаському регіоні. Безпосередніми завданнями є висвітлити як гра акторів та репертуарна політика театру вплинула на розвиток та процес становлення даного культурного осередку регіону. На основі застосування загальнонаукових методів (аналіз, синтез, опис, пояснення) була досягнута мета та реалізовані заплановані завдання.

Ключові слова: театр, актор, театральне мистецтво, національна ідентичність, репертуарна політика.

Театр (як і аматорський, так і професійний) завжди відігравав значну роль у розвитку культури України. Проблема розвитку та становлення професійного театру на Черкащині ще не стала предметом вивчення науковців-істориків. Але ряд журналістів (М. Майстренко [1], А. Добролюб [2] та інші) присвятили свої статті Черкаському академічному обласному українському музично-драматичному театру імені Т. Г. Шевченка (далі – Черкаський обласний муздрамтеатр), а Ю. Крапива [3], В. Мозгова [4] та інші опублікували свої інтерв'ю з артистами Черкаського обласного муздрамтеатру в місцевих періодичних виданнях. Тому, на нашу думку, доречно та вкрай необхідно дослідити історію розвитку та становлення Черкаського обласного муздрамтеатру імені Т. Г. Шевченка. Актуальність наукової розвідки підкреслюється нещодавніми подіями, що сталися в театральному житті Черкащини, а саме – пожежею, коли будівля Черкаського обласного муздрамтеатру була знищена вогнем, а саме існування професійного театру в Черкаській області опинилося під загрозою.

Мета статті полягає в тому, щоб показати, як Черкаський обласний муздрамтеатр вплинув на утвердження національної ідентичності в Черкаському регіоні.

Осередком театрального життя України більше ста років тому була Черкащина. Саме тут наприкінці ХІХ ст. виникли перші аматорські колективи [1], а на золотоніській сцені в 1916 р. дебютувала майбутня зірка сцени та кіно, володарка американської кінопремії «Оскар», а тоді – проста вчителька Н. М. Ужвій [5]. Що стосується безпосередньо міста Черкаси, то в кінці ХІХ ст. – початку ХХ ст. нинішня столиця регіону театральним центром не була. Тут гастролювали театральні трупи, якщо могли домовитися про помешкання для виступу у заможних міщан, але стаціонарного театального майданчика на той час у місті не було. Лише у 1920 р., за свідченням Б. Юхна, у м. Черкаси розпочав роботу професійний колектив драматичного театру імені І. Я. Франка [6]. У 1921 р. цей театр здійснив першу постановку М. Гоголя «Ревізор», але головною складовою його репертуару була українська класика і п'єси пролетарських авторів.

Історія безпосередньо Черкаського обласного муздрамтеатру імені Т. Г. Шевченка бере свій початок від пересувного ІІ Робітничо-колгоспного театру, який започаткувала група вихідців 3-ї Майстерні мистецького об'єднання «Березіль». У 1932 р. тоді збірна трупа, яка мала свій репертуар, усталений колектив та плани на майбутнє, переїздила з міста до міста у пошуках постійної сцени. Навесні 1932 р. актори цієї трупи дали дебютну виставу «Родина щіткарів» за популярною на той час п'єсою Мирослава Ірчана (справжнє ім'я – А. Д. Баб'юк) у м. Малин Житомирської області [6]. Вже наступного 1933 р. ця театральна трупа переїхала до одного із районних (на той час) центрів Київської області – у м. Черкаси і відтоді стала постійно діючою у місті. Першими виставами у якості Черкаської театальної трупи стали п'єси Максима Горького «Вороги» та Олександра Пушкіна «Борис Годунов». Більше того, у 1937 р. театр з ними переміг у республіканському конкурсі червоних робітничо-селянських театрів у м. Київ. У 1939 р., з нагоди 125-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка, черкаський театр був удостоєний імені Великого Кобзаря. До цієї славетної дати трупа зіграла виставу «Назар Стодоля». Практично відразу після визволення України від німецько-фашистських окупантів Черкаський театр відновив свою роботу, зігравши у червні 1944 р. виставу Івана Карпенка-Карого «Безталанна».

Значні зміни у житті Черкаського обласного муздрамтеатру сталися у 1954 р. з утворенням Черкаської області. У цей період театр було реорганізовано у стаціонарний і почало вирішуватися питання про будівництво нового приміщення, яке б відповідало всім нормам та стандартам притаманним таким закладам культури. Але лише через п'ять років у 1959 р. розпочалося його будівництво, а 1 вересня 1965 р. відбулося його відкриття. Таким чином, пожежа, яка сталася 1 липня 2015 р., завадила відсвяткувати 50-річчя Черкаського обласного муздрамтеатру у своєму власному приміщенні. Варто наголосити, що це був перший театр в Україні, будівля якого на той час була надсучасною, побудованою з урахуванням останніх досягнень будівельної техніки та сценічно-

го обладнання. Тут уперше в Україні була змонтована максимально рухома сцена, а автоматичне керування дозволило переміщати елементи й декорації вагою до 14 т. До того ж, вперше було передбачено використання освітлювальних пристроїв, які дозволяли візуально виокремити найдрібніші деталі реквізиту, а також комплексна установка стереофонічного звучання [6]. На додаток до архітектурно-технічної теми слід зауважити, що у березні 2007 р. у театрі була завершена реконструкція глядацької зали, вартість якої склала 5 мільйонів крб. Вона стала вишуканою та художньо багатою, а неповторною окрасою оновленого приміщення черкаські та гості міста безумовно вважали люстру діаметром 4,5 м з австрійського кришталю, на виготовлення якої тернопільські майстри використали 17 тис. камінців.

Наразі, у результаті масштабної пожежі, глядацька зала вигоріла повністю: площа пожежі склала 300 м² у залі для глядачів і 200 м² на покрівлі. Варто зазначити, що відразу після пожежі рішенням загальних зборів колективу Черкаського обласного муздрамтеатру був відкритий Благодійний фонд допомоги театру – «Благодійна організація «Черкаський театр», членами правління якого стали актори Черкаського обласного муздрамтеатру. Основне завдання Фонду – зібрати кошти на відбудову театральних приміщень, пошкоджених під час пожежі. Крім того, осінні спектаклі сезону було вирішено ставити на сцені міського будинку культури імені І. Кулика.

За свою історію існування колектив Черкаського обласного муздрамтеатру здійснив понад 450 постановок (дані на кінець 2000-х рр.): близько 80 – за п'єсами української класичної драматургії; понад 50 – класичної зарубіжної; понад 300 – сучасної національної, країн СНД та зарубіжної драматургії [7]. За свідченням Б. Юхна, було зіграно понад 40 500 спектаклів, а щорічно театр дає близько 220 вистав [6].

У 1965 – 2015 рр. на сцені Черкаського обласного муздрамтеатру було здійснено постановку різноманітних за жанром та тематикою творів української та зарубіжної класики і сучасних авторів. Так, у 1961 р. була поставлена «Дума про Кобзаря» Черкаського письменника та поета М. Т. Негоди – п'єса, в якій показано останній приїзд Т. Г. Шевченка до рідного краю. Завдяки талановитій грі М. В. Попова, який виступав у головній ролі, вистава одержала високу оцінку глядачів [8]. Великий успіх у 1964 р. мала і героїчна драма «Марина», написана М. Я. Зарудним за мотивами творів Т. Г. Шевченка.

Взагалі, варто наголосити, що в репертуарі Черкаського обласного муздрамтеатру чільне місце посідали та посідають вистави за творами і мотивами творчості і біографії Великого Кобзаря. Так, наприклад, великий успіх мали вистави «Назар Стодоля» Т. Г. Шевченком (1939 р., 1951 р., 1960 р., 1980 р.), «Мати-наймишка» Івана Тобілевича за Т. Г. Шевченком (1961 р.), «Тарас Шевченко» А. С. Малишка (1970 р.), «Титарівна» М. Л. Кропивницького за Т. Г. Шевченком (1978 р.), «Стіна» Ю. М. Щербака (1984 р.), «Великий льох» О. Дзекуна за Т. Г. Шевченком (2003 р.) та інші.

Роль Т. Г. Шевченка у різні роки виконували народний артист України В. П. Ігнатенко і заслужений артист України І. П. Клименко [8].

В. П. Ігнатенко належав до плеяди провідних акторів не лише Черкаського, а й Чернігівського театрів, де працював у 1940 – 1960-х рр. [9]. Його ім'я занесене до мистецьких енциклопедичних видань України [10, с. 276]. На творчу діяльність актора було зорієнтовано більшість вистав Черкаського обласного муздрамтеатру. Його особистим здобутком була галерея, створених ним історичних образів: Хоми Кичатого («Назар Стодоля» Т. Г. Шевченка), Тараса Шевченка («Тарас Шевченко» А. С. Малишка) та інших. Усього на творчій ниві актора більше 200 ролей. Також, він відомий як актор, що зумів зіграти в одному спектаклі декілька ролей: в «Наймичці» він грав Панаса і Цоколя, в «Безталанній» – Гната і Степана, а в «Порт-Артурі» – Корейка, генерала Кондратенка та адмірала Макарова [9].

Сцена Черкаського обласного муздрамтеатру стала творчою колискою для багатьох провідних акторів не лише Черкащини, а й України загалом. Так, акторська майстерність М. В. Попова, першим серед інших, була вшанована званням заслуженого артиста УРСР у 1960 р. Крім того, він був не лише актором, а й талановитим режисером та організатором. У червні 1947 р. після демобілізації М. В. Попов став очільником Черкаського обласного муздрамтеатру та його головним режисером. Найкращі його вистави у якості режисера – це «Багряна осінь» В. Собка, «Мораль пані Дульської» Г. Запольської, «Мартин Боруля» І. Тобілевича та інші. За 60 років своєї творчої діяльності М. В. Попов зіграв понад 250 ролей, найвідоміші з яких «Тарас Бульба» (за М. Гоголем), «Мартин Боруля» (І. Карпенка-Карого) та інші.

Дружиною М. В. Попова була не менш відома і талановита артистка Н. М. Попова, яку українська публіка обохнювала. Відомо, що у 1960-ті рр. глядачі спеціально приїздили у м. Черкаси на Попову. Вона була першою черкащанкою, яка отримала звання Народна артистка України (1993 р.). У її репертуарі понад 176 ролей. Найвідомішими ролями, що принесли їй славу, визнання і шану як і широкого глядача, так і професіоналів, були Машенька за однойменною п'єсою «Афіногенова», Тетяни Єгорової з п'єси «Собка» За другим фронтом, леді Мільфорд із п'єси М. Погодіна «Підступність і любов» та багато інших.

В основному, у Черкаському обласному муздрамтеатрі працювало 25 – 30 акторів на постійній основі. Так, наприклад, у 1995 р., згідно архівних джерел, у Черкаському обласному муздрамтеатрі було 30 акторів, а творчих працівників – 91 [12, арк. 2 зв.], які зробили неоціненний вклад у розвиток театрального мистецтва України та Черкащини зокрема: народні артисти України В. П. Ігнатенко і Н. М. Попова; заслужені артисти України І. П. Клименко, В. О. Світюк, В. М. та Н. І. Семененки [13], В. І. Супрунов, В. К. Талахи, В. П. Кононцева, Ю. Г. Берлінський, Л. Г. Попова, Т. М. Крижанівська та інші.

Яскравий слід в історії Черкаського обласного муздрамтеатру залишив і заслужений артист України В. К. Талах. Як композитор, диригент, аранжувальник і хормейстер він вніс великий вклад у розвиток музичної культури театру. Його вокально-хорове та музичне аранжування відрізнялося високим професіоналізмом. Крім того, М. Д. Шапошник, як керівник гурту «Козак Мамай і брати-січовики» користувався його професійною допомогою у постановці голосу учасників гурту. Всі, хто з ним працював, вважали його театральним диригентом від Бога, який тонко відчував синтез театального дійства – оркестр, хор, балет і вокал.

Журналістка В. Мозгова писала: «...наш театр тримається на трьох китах. Перший стародавній кит – це всіма обожнюваний художній керівник Алім Ситник, другий – китище – маестро Валентин Талах ... і третій – вічний двигун балетмейстер Володимир Татарінов» [4]. Отже, успіх вистави залежав і від органічної постановки танцю, а значить від таланту головного балетмейстера. Заслужений артист України, випускник Дніпропетровського театального училища В. Ф. Татарінов обіймав цю посаду в театрі з 1983 р. Відтоді його декілька разів обирали людиною року у м. Черкаси, а за віртуозні танці він став місцевою легендою [13].

Спектаклі не мали б успіху без належного художнього оформлення. Перш за все, Черкаський обласний муздрамтеатр завдячував народному художнику України Д. Г. Нарбуту. Понад 70 вистав було ним оформлено. Його справу продовжила мисткиня Н. Я. Нікіфорова [14; 15]. В одному із інтерв'ю Н. Я. Нікіфорова наголосила, що вона художник театральний – у цьому моя перевага. Режисери ... завжди вимагають від театральних художників, щоб вони доносили ідею. Я розбираю кожен твір, перш ніж працювати над костюмами та декораціями [16]. У 1995 р. в театрі працювала художниця по костюмах Н. М. Ридванецька. Як згадував її чоловік, художник С. В. Ридванецький, на той час вона заробляла по сто з чимось гривень за виставу [17], але в 1990-ті рр. подружжя Ридванецьких залишило Черкаський муздрамтеатр: отримали відмову про роботу – лише в 2003 р., за запрошенням В. О. Осипова, вони повернулися у м. Черкаси.

Всі артисти Черкаського обласного муздрамтеатру мали професійну освіту: були випускниками Київського державного інституту театального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого (Ю. Г. Берлінський, І. П. Клименко, Н. І. Коломієць та інші), Дніпропетровського державного театального училища (нині – театально-художній коледж) (С. А. Бобров, А. І. Жила та інші), Харківського державного театального інституту (нині – Національний університет мистецтв) (В. О. Світюк, В. М. і Н. І. Семененки) і навіть ГІТІС (Т. М. Крижанівська).

Для театрів України, Черкаський обласний муздрамтеатр не став виключенням, на початку 1990-х рр. характерним була значна фінансова криза, матеріальне зубожіння і творчий занепад. Заступник Міністра економіки України

В. О. Ботвинов писав, що з причин відсутності коштів у незадовільному стані знаходиться технологічне оснащення українських театрів, жоден з яких сьогодні [1996 р.] не відповідає сучасним умовам [18, арк. 32]. Спілка театральних діячів України (далі – СТДУ) зверталася до державних структур з приводу порятунку театральної справи. Її члени просили дозволити театру перейти на контрактну систему роботи, але для цього вимагали матеріальної та правової захищеності митця. Підкреслювалося, що театр, ледь існуючи як економічна одиниця, не може і кроку ступити до нових форм організації творчої праці [19]. Черкаське обласне відділення СТДУ, створене в 1986 р., проводило роботу щодо пропаганди театального мистецтва в регіоні. Також, його члени (в 1995 р. їх було 54 [12, арк. 9]) здійснювали шефську, благодійницьку діяльність по культурному обслуговуванні населення, надавали моральну й матеріальну допомогу пенсіонерам-членам СТДУ, брали участь у розробці методичних та практичних заходів по забезпеченню діяльності Черкаського муздрамтеатру.

Керівництво Черкаського обласного муздрамтеатру на чолі із заслуженим артистом і заслуженим діячем мистецтва України А. І. Ситником також намагалося вийти з економічної й творчої кризи. Так, наприклад, під час святкування 60-річчя театру 30 жовтня 1992 р. [20, арк. 61] А. І. Ситник, як вихід із існуючого стану, запропонував повернути глядачам національну класику [2; 19]. Цей принцип визначив репертуарну політику театру на майбутнє. За час його роботи Черкаський обласний муздрамтеатр зазнав найбільшого розквіту і збагатив афішу численними постановками, яким були притаманні художня довершеність і психологічна глибина [21]. Ім'я А. І. Ситника мало авторитет серед працівників культури і мистецтв всієї України. Основним завданням, яке він поставив, було розширення творчого потенціалу колективу театру, збагачення його художнього арсеналу сучасними засобами виразності та втілення сучасної національної драматургії [3].

Творчість Черкаського обласного муздрамтеатру була відома за межами регіону, так як неодноразово проходили гастролі театру майже у всіх обласних центрах, а також у столиці в 1964 р., 1970 р., 1979 р., 1993 р., 2001 р., 2003 – 2005 рр. Крім того, у 1965 – 1990-х рр. театр був на гастролях у м. Кишинів (Молдова), м. Ярославль, м. Уфа, м. Москва (Росія), м. Баку (Азербайджан), м. Мінськ, м. Гомель, м. Могильов (Білорусь).

Варто відмітити, що існувала традиція, яка виникла ще за радянської влади, щоліта відправляти на гастролі театральні та концертні колективи до різних міст України та приймати у себе гостей. Це давало можливість глядачам знайомитися з творчістю співаків, артистів і режисерів інших областей. Але, в зв'язку з фінансовими труднощами, характерними для всієї країни початку 1990-х рр., ця традиція опинилася під загрозою. За словами журналіста О. Григорова, вартість проїзду, проживання у готелях зростає. Вигідніше стало платити артистам не за виступи, а за те, щоб вони не виступали, сиділи на місці без діла [22]. Тому, в 1993 р. лише після фінансової допомоги уряду Черка-

ський обласний муздрамтеатр зміг із запізненням поїхати на гастролі [22]. Тоді театральна трупа побувала у м. Львів з поетичною драмою С. Л. Носаня «Остання мить».

У 1994 р. вперше театри по всій країні залишилися дома: держава не спроможна була надати фінансову допомогу, а самі театри й філармонії не мали таких коштів [22]. Більше того, відтоді артистам почали затримувати виплату зарплати та відправляти влітку, замість гастролів, у вимушену відпустку за свій рахунок. Така ситуація тривала не один рік. Заробітки провінційних артистів були дуже низькими: часто вони не могли оплачувати навіть комунальні послуги. Але, не зважаючи на фінансове зубожіння, артисти театру самовіддано працювали на сцені.

У перше десятиріччя державної незалежності України у Черкаському обласному муздрамтеатрі користувалася популярністю класика: «Лісова пісня» за Лесею Українкою, «Лимерівна» Панаса Мирного, «Вишневий сад» Антона Чехова тощо, які були протягом десятиріч основним його репертуаром. До кінця ХХ ст. Черкаський обласний муздрамтеатр серед мистецького кола країни вважався провінційним і нічим не виділявся. Звичайний стан речей намагався змінити В. О. Осипов, який зайняв посаду директора в 1999 р. Він мріяв перетворити театр на українську театральну мекку, віддаючи сцену та акторів у розпорядження відомих режисерів для реалізації найсміливіших театральних ідей [23]. Поступово відношення до театру змінювалося і серед театральних критиків, і серед місцевих жителів (на початку ХХІ ст. кількість глядачів виросла на 20 % [24]). Після того, як в 2001 р. була розроблена стратегія розвитку театру, вирішено було орієнтуватися не на глядача, а на фестивальну моду [25]. Тому, коли А. В. Жолдак – театральний режисер, відомий вже тоді своєю епатажністю – запропонував у 2001 р. поставити в театрі експериментальний спектакль «Одруження» по М. В. Гоголю – В. О. Осипов погодився. Це був великий ризик для репутації як самого театру, так і директора, але спільна праця з А. В. Жолдаком пішла на користь. Після «Одруження» театр став відомим в Європі. Зі спектаклем А. В. Жолдака Черкаський муздрамтеатр в 2001 р. взяв участь у фестивалі «Художнє Березілля» у м. Київ і в Міжнародних фестивалях у м. Сібіу (Румунія), м. Кишинів (Молдова), м. Пловдив (Болгарія), а в 2002 р. в м. Гренобль (Франція) [23]. А в 2001 р. постановча група вистави «Лимерівна» стала лауреатом літературно-мистецької премії ім. М. П. Старицького.

Взагалі, протягом 2000-х рр. Черкаський обласний муздрамтеатр було нагороджено дипломами різноманітних фестивалів лауреатом яких він був: Міжнародного фестивалю театрального мистецтва «Мандруючі зірки» (м. Київ, 2003 р.) за виставу «Поминальна молитва» Г. Горіна, Всеукраїнського державного театрального фестивалю «В гостях у Гоголя» (м. Полтава, 2003 р.) за виставу «Поминальна молитва» Г. Горіна, Всеукраїнського театрального свята «Вересневі самоцвіти» (м. Кіровоград) з виставами «Поминальна молитва» Г.

Горіна (2004 р.) та «Дума про братів Неазовських» Ліни Костенко (2005 р.), Всеукраїнського фестивалю «Тернопільські театральні вечори» (м. Тернопіль, 2005 р.) з виставою «Дума про братів Неазовських» Ліни Костенко [7].

Варто зазначити, що до 50-річчя створення Черкаської області у 2003 – 2004 рр. актори Черкаського обласного муздрамтеатру зіграли свої найкращі вистави «Великий льох» за Т. Г. Шевченком та «Вишневий сад» А. П. Чехова на сцені Київського Національного театру імені І. Я. Франка [7].

Більше того, стало традицією, починаючи з 2006 р., коли театр отримав статус академічного, щорічно проводити у Черкаському обласному муздрамтеатрі Міжнародний театральний фестиваль «Сцена людства», в якому брали участь театральні колективи як з України, так і з-за кордону. Так, у 2006 – 2015 рр. у фестивалі взяли участь театральні колективи з Франції, Румунії, Білорусі, Литви, Росії та інших країн.

Останнім часом Черкаський обласний муздрамтеатр переживає певні труднощі. І це стосується не лише того, що було втрачено приміщення через пожежу, а й непорозуміння між акторами та художнім керівником театру С. Проскурнею, який отримав цю посаду у 2009 р. Однією із головних причин невдоволення театрального колективу Черкаського обласного муздрамтеатру є кардинальна зміна репертуару – велика кількість експериментальних вистав і відсутність класичних п'єс [26]. В результаті, на загальних зборах колективу Черкаського обласного муздрамтеатру було висунуто вимогу звільнити в. о. художнього керівника С. Проскурню із займаної посади.

Таким чином, Черкаський обласний муздрамтеатр є осередком утвердження національної ідентичності в Черкаській області. Основним його репертуаром була національна класика, яка користувалася попитом у провінційного глядача, і була своєрідним живильним джерелом у формуванні патріотизму та відродженні національної гідності у населення регіону. Наразі театр переживає значні матеріальні труднощі, але любов жителів Черкащини до театру, яку виховали в них актори протягом десятиріч своєї діяльності, готовність відродити його, допоможе здолати всі негаразди.

На основі застосування загальнонаукових методів (аналіз, синтез, опис, пояснення) автору вдалося досягти поставленої мети та реалізувати заплановані завдання.

Отже, театральне мистецтво було, є та завжди буде одним із способів утвердження національної ідентичності як на Черкащині, так і в Україні загалом.

Матеріали статті можуть бути використані для подальшого вивчення впливу діяльності українського професійного театру на утвердження національної ідентичності українського народу в окремо взятому регіоні. Надалі плануємо дослідити історію життя та творчості найвідоміших акторів Черкаського обласного муздрамтеатру та вплив їх творчої діяльності на формування національного відродження українського народу на Черкащині.

Список використаних джерел:

1. Майстренко М. Театральні хроніки Черкащини [Електронний ресурс] / М. Майстренко // Молодь Черкащини. – 2010. – 28 березня. – Режим доступу: <http://mch.com.ua/situacziya/221-teatralni-xroniki-cherkashhini>.
2. Добролюб А. Відроджувати, творити: обласному муздрамтеатру – 60 [Текст] / А. Добролюб // Черкаський край. – 1992. – 29 жовтня. – С. 4.
3. Крапива Ю. Театр повинен виховувати в людині найвищу здатність – здатність до співпереживання : [інтерв'ю з народним артистом України, художнім керівником облмуздрамтеатру А. І. Ситником] / спілкувалась Юлія Крапива // Місто. – 2004. – 7 липня. – С. 2.
4. Мозговая В. А вас, Татаринов, я попрошу остаться: [інтерв'ю с хореографом Владимиром Татариновым] [Електронний ресурс] / общалась Валентина Мозговая // Антенна. – 2005. – 13 апреля. – Режим доступа: <http://antenna.com.ua/antenna/3266.html>.
5. Вергилис О. Последняя жертва: Первая украинская советская актриса – сценарий спрятанной судьбы [Электронный ресурс] / Олег Вергилис // Зеркало недели. – 2008. – 6 сентября. – № 33. – Режим доступа: http://zn.ua/CULTURE/poslednyaya_zhertva_pervaya_ukrainskaya_sovetskaya_aktrisa_natalya_uzhviy_stsenariy_spryatannoy_sud-54713.html.
6. Юхно Б. Черкаські місторії. Мандрівки у часі від Соснівки до Кривалівки [Текст] / Борис Юхно. – [2-ге вид. доп.]. – Черкаси : Брама-Україна, 2013. – 296 с.
7. Черкаський академічний обласний український музично-драматичний театр імені Т. Г. Шевченком [Електронний ресурс]. – Вікіпедія [Сайт]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Cherkaskiy_akademichniy_oblasniy_ukrayinskiy_muzichno-dramatichniy_teatr_Imeni_T._G._Shevchenka.
8. Нариси історії Шевченкового краю [Текст]: У 3 т. / редакційна колегія: М. І. Бушин [головний редактор] [та ін.]. – Черкаси: видавець Гордієнко Є. І., 2014. – Книга 3. Від початку Великої Вітчизняної війни (1941 – 1945 рр.) до сьогодні. – 2015. – 618 с.: іл.
9. Студьонова Л. Театр окупованого Чернігова 1941 – 1943 рр.: актор В. П. Ігнатенко (1920 – 2007) [Текст] / Людмила Ігнатенко // Сіверянський літопис.– 2009. – № 2 – 3. – С. 150 – 162.
10. Митці України [Текст]: енциклопедичний довідник / [за ред. А. В. Кудрицького]. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1992. – 846 с.
11. Самсонова И. Не спешите стать белым лебедем [Текст] / Ирина Самсонова // Рабочая газета. – 2010. – 18 июня.
12. Державний архів Черкаської області (далі – ДАЧО). – Ф. Р-5791. – Оп. 3. – Спр. 59. – 52 арк.
13. Шквар Г. У головній ролі – Віктор Семененко [Електронний ресурс] / Г. Шквар // Черкаський край. – 2012. – 21 вересня. – Режим доступу: <http://www.kray.sk>.

ua/suspilstvo/postati/item/1425-u-golovniy-rol-i-%E2%80%94-viktor-semenenko#.
U8_E8bH4SL0.

14. Надія Нікіфорова [Образотворчий матеріал]: Графіка. Сценографія. Живопис: [альбом]. – К.: Вид-во ТОВ Новий друк, 2003. – 95 с.: іл.
15. Присяженко В. Становлення художника [Текст] / В. Присяженко // Сім Муз. – 2008. – Листопад. – № 3. – С. 5.
16. Кобиляцька В. Надія Нікіфорова розкодує месиджі із творів Шевченка: [інтерв'ю з художницею Надією Нікіфоровою] [Електронний ресурс] / спілкувалась В. Кобиляцька // НародUA [Сайт]. – Режим доступу: <http://narodua.com/kultura/nadija-nikiforova-rozkodovuje-mesydzhi-iz-tvoriv-shevchenka.html>.
17. Солонець О. Містерійні Сергій і Наталя Ридванецькі [Електронний ресурс] / О. Солонець // НародUA [Сайт]. – Режим доступу: <http://narodua.com/ljudyna/misterijni-serhij-i-natalja-rydvanetski.html>.
18. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. Р-2. Кабінет Міністрів України. – Оп. 15. – Спр. 5267. – 63 арк.
19. Мислюк А. Драма – і не тільки на сцені! [Текст] / А. Мислюк // Черкаський край. – 1991. – 31 жовтня. – № 188. – С. 4.
20. ДАЧО. – Ф. Р-5791. – Оп. 1. – Спр. 37. – 68 арк.
21. Туменко Л. Проповідники правди життя [Електронний ресурс] / Л. Туменко // Молодь Черкащини. – 2012. – 5 квітня. – Режим доступу: <http://tehnomic-shop.ru/objektiv/1349-propovidniki-pravdi-zhittya>.
22. Григоров О. Перед гастрольним літом [Текст] / О. Григоров // Черкаський край. – 1993. – 26 травня. – С. 5.
23. Слепинін О. Нова постановка Андрія Жолдака: свіжий подих чи порохняве занудство? [Електронний ресурс] / О. Слепинін // Дзеркало тижня. – 2001. – 24 березня. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/CULTURE/nova_postanovka_andriya_zholdaka_svizhiy_podih_chi_porohnyave_zanudstvo.html.
24. Островерх О. Поролоновый Отелло [Електронний ресурс] / О. Островерх // Експерт [Сайт]. – Режим доступу: <http://www.expert.ua/print/83/58/53/>.
25. Слепінин О. Театр для бродячих режиссерів [Електронний ресурс] / О. Слепінин // Зеркало недели. – 2004. – 27 листопада. – Режим доступу: http://gazeta.zn.ua/CULTURE/teatr_dlya_brodyachih_rezhisserov.html.
26. Колектив Черкаського театру проголосував за звільнення Сергія Проскурні [Електронний ресурс]. – Zaxid.net [Сайт]. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?kolektiv_cherkaskogo_teatru_progolosuvav_za_zviltannya_sergiya_proskurni&objectId=1359392.

References

1. Maystrenko M. Teatralni hroniki Cherkaschini [Elektronniy resurs] / Maksim Maystrenko // Molod Cherkaschini. – 2010. – 28 bereznya. – Rezhim dostupu: <http://mch.com.ua/situacziya/221-teatralni-xroniki-cherkashhini>.
2. Dobrolyub A. Vidrodzhuvati, tvoriti: oblasnomu muzdramteatru – 60 [Tekst] / A. Dobrolyub // Cherkaskiy kray. – 1992. – 29 zhovtnya. – S. 4.

3. Krapiva Yu. Teatr повинен виховувати в людині найвисчу здатність – здатність до співпереживання ...: [Інтерв'ю з народним артистом України, художником керівником обласного драмтеатру А. І. Ситником] / спілкувалася Yuliyia Krapiva // МІсто. – 2004. – 7 липня. – С. 2.
4. Mozgovaya V. А вас, Татарінов, я попрошу остаття: [інтерв'ю з хореографом Владимиром Татаріновим] [Електронний ресурс] / опубліковано Валентина Mozgovaya // Antenna. – 2005. – 13 квітня. – Режим доступу: <http://antenna.com.ua/antenna/3266.html>.
5. Vergilis O. Poslednyaya zhertva: Pervaya ukrainskaya sovetskaya aktrisa – stsenariy spryatannoy sudby [Електронний ресурс] / Oleg Vergilis // Zerkalo nedeli. – 2008. – 6 вересня. – № 33. – Режим доступу: http://zn.ua/CULTURE/poslednyaya_zhertva_pervaya_ukrainskaya_sovetskaya_aktrisa_natalya_uzhviy__stsenariy_spryatannoy_sud-54713.html.
6. Yuhno B. Cherkaski mistoriya. Mandrivki u chasi vidi Sosnivki do Krivavki [Текст] / Boris Yuhno. – [2-ге вид. доп.]. – Черкаси: Брами-Україна, 2013. – 296 с.
7. Cherkaskiy akademichniy oblasniy ukrayinskiy muzichno-dramatichniy teatr Imeni T. G. Shevchenka [Електронний ресурс]. – Вікіпедія [Сайт]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Cherkaskiy_akademichniy_oblasniy_ukrayinskiy_muzichno-dramatichniy_teatr_Imeni_T._G._Shevchenka.
8. Narisi Istoriyi Shevchenkovogo krayu [Текст]: У 3 т. / редакційна колегія: М. І. Бущин [головний редактор] [та ін.]. – Черкаси: видавці Гордієнко Е. І., 2014. – Книга 3. Від початку Великої Вітчизняної війни (1941 – 1945 рр.) до сьогоднішнього дня. – 2015. – 618 с.: ІІ.
9. Studonova L. Teatr okupovanogo Chernigova 1941 – 1943 rr.: aktor V. P. Ignatenko (1920 – 2007) [Текст] / Lyudmila Ignatenko // Slveryanskiy Itopis. – 2009. – № 2 – 3. – С. 150 – 162.
10. Mitsu Ukrayini [Текст]: енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1992. – 846 с.
11. Samsonova I. Ne speshite stat belyim lebedem [Текст] / Irina Samsonova // Rabochaya gazeta. – 2010. – 18 червня.
12. Derzhavniy arhiv Cherkaskoyi oblasti (dali – DACHO). – F. R-5791. – Оп. 3. – Spr. 59. – 52 арк.
13. Shkvar G. U golovniy roli – Viktor Semenenko [Електронний ресурс] / Ganna Shkvar // Cherkaskiy kray. – 2012. – 21 вересня. – Режим доступу: <http://www.kray.ck.ua/suspilstvo/postati/item/1425-u-golovniy-rolu---victor-semenenko> – №. U8_E8bH4SL0.
14. Nadlya Nikiforova [Образотворчий матеріал]: Графіка. Стенографія. Живопіс: [альбом]. – К.: Вид-во ТОВ Новий друк, 2003. – 95 с.: ІІ.
15. Prisyazhenko V. Stanovlennya hudozhnika [Текст] / Varvara Prisyazhenko // SIm Muz. – 2008. – Листопад. – № 3. – С. 5.
16. Kobilyatska V. Nadlya Nikiforova rozkodovuE mesidzhi Iz tvoriv Shevchenka: [Інтерв'ю з художницею Надією Нікіфоровою] [Електронний ресурс] / спілкувалася Вікторія Кобіляцька // NarodUA [Сайт]. – Режим доступу: <http://narodua.com/kultura/nadija-nikiforova-rozkodovuje-mesydzhi-iz-tvoriv-shevchenka.html>.

17. Solonets O. MisterIynI SergIy I Natalya Ridvanetski [Elektronniy resurs] / Oleksandr Solonets // NarodUA [Sayt]. – Rezhim dostupu: <http://narodua.com/ljudyna/misterijni-serhij-i-natalja-rydvanetski.html>.
18. Tsentralniy derzhavniy arhIv gromadskih ob'Ednan UkraYini. – F. R-2. KabInet MInIstrIv UkraYini. – Op. 15. – Spr. 5267. – 63 ark.
19. Mislyuk A. Drama – I ne tIlki na stseni! [Tekst] / A. Mislyuk // Cherkaskiy kray. – 1991. – 31 zhovtnya. – № 188. – S. 4.
20. DAChO. – F. R-5791. – Op. 1. – Spr. 37. – 68 ark.
21. Tumenko L. PropovIdniki pravdi zhittya [Elektronniy resurs] / LeonId Tumenko // Molod Cherkaschini. – 2012. – 5 kvItnya. – Rezhim dostupu: <http://tehnomir-shop.ru/objektiv/1349-propovidniki-pravdi-zhittya>.
22. Grigorov O. Pered gastrolnim Iltom [Tekst] / O. Grigorov // Cherkaskiy kray. – 1993. – 26 travnya. – S. 5.
23. SEpinIn O. Nova postanovka Andriya Zholdaka: svIzhiy podih chi porohnyave zanudstvo? [Elektronniy resurs] / Oleg SEpinIn // Dzerkalo tizhnya. – 2001. – 24 bereznya. – Rezhim dostupu: http://gazeta.dt.ua/CULTURE/nova_postanovka_andriya_zholdaka_svizhiy_podih_chi_porohnyave_zanudstvo.html.
24. Ostroverh O. Porolonoviy Otello [Elektronniy resurs] / Olga Ostroverh // Ekspert [Sayt]. – Rezhim dostupa: <http://www.expert.ua/print/83/58/53/>.
25. Slepynin O. Teatr dlya brodyachih rezhisserov [Elektronniy resurs] / Oleg Slepynin // Zerkalo nedeli. – 2004. – 27 noyabrya. – Rezhim dostupa: http://gazeta.zn.ua/CULTURE/teatr_dlya_brodyachih_rezhisserov.html.
26. Kolektiv Cherkaskogo teatru progolosuvav za zvlInennya SergIya ProskurnI [Elektronniy resurs]. – Zaxid.net [Sayt]. – Rezhim dostupu: http://zaxid.net/news/showNews.do?kolektiv_cherkaskogo_teatru_progolosuvav_za_zvlnennya_sergiya_proskurni&objectId=1359392.

Стаття надійшла до редакції 05.10.2015 р.

Т. Д. Чубина, О. А. Спиркина

**Черкасский академический областной украинский
музыкально-драматический театр имени Т. Г. Шевченко
как центр утверждения национальной идентичности на Черкащине**

Статья посвящена истории развития и становления Черкасского академического областного украинского музыкально-драматического театра им. Т. Г. Шевченко. Цель статьи – показать, что Черкасский областной театр является центром утверждения национальной идентичности в Черкасском регионе. Непосредственные задачи – отобразить, как игра актеров и репертуарная политика театра повлияли на развитие и процесс становления данного культурного центра региона. На основе применения общенаучных методов (анализ, синтез,

описание, объяснение) была достигнута цель и реализованы запланированные задачи.

Ключевые слова: театр, актер, театральное искусство, национальная идентичность, репертуарная политика.

T. Chubina, O. Spirkina

**Cherkasy academic regional Ukrainian music-drama theatre
named after T. H. Shevchenko as a centre of strengthening
of national identity in Cherkashchyna**

The article is devoted to the history of the development and formation of Cherkasy academic regional Ukrainian music-drama theatre named after T. H. Shevchenko. The goal of the article is to show that Cherkasy regional theatre is the centre of strengthening of national identity in Cherkasy region. The direct tasks are to find out how the performance of actors and actresses and the theatre's repertoire policy have influenced on the development and the process of formation of the given cultural centre of the region. On the basis of the appliance of general scientific methods (analysis, synthesis, description, explanation) the goal is achieved and planned tasks are realized.

Key words: theatre, actor, dramatic art, national identity, repertoire policy.